

■ Odpadové hospodářství

V Česku vznikají nové spalovny odpadu. Místo čtyř jich může být až 21

Viktor Votruba
viktor.votruba@hn.cz

Desítky miliard korun má stát vybudování nových spaloven odpadu v Česku. Zatím jsou čtyři: v Praze, Brně, Plzni a Liberci. K nim může přibýt dalších sedmnáct, které jsou v různé fázi přípravy. Budování a provoz nových spaloven se může stát lukrativním byznysem, ale také prokletím, pokud nebudou mít co pálit.

V roce 2030 nastane „zákaz skládkování“, respektive ukládání odpadu do země se výrazně omezí. Dnes na skládkách končí téměř polovina komunálního odpadu, do roku 2035 má ale tento podíl klesnout na maximálně 10 procent. Až 65 procent se má recyklovat, tedy znovu použít. Zbylou čtvrtinu bude možné spálit. Dnes ho přitom v plamenech končí kolem 14 procent.

Je tedy zřejmé, že Česko nějaké další spalovny potřebuje. „Největším problémem českého hospodářství je vysoká míra skládkování odpadu. Jednou z částí řešení je i vyšší míra energetického využívání odpadu, které je v Česku nízké v porovnání s průměrem EU,“ říká mluvčí ministerstva životního prostředí Veronika Krejčí.

Mnozí odborníci a ekologické organizace ovšem upozorňují na to, že Česko směřuje do extrému, který se mu může vymstít. Projektů takzvaných ZEVO, zařízení na energetické využití odpadu, tedy spaloven směsných komunálních odpadů, které vzniklé teplo využívají k výrobě tepla či elektřiny, je v přípravě možná až moc. „Dlouhodobě upozorňujeme na to, že pro všechna plánovaná zařízení nebude v Česku dost odpadu, alespoň ne toho směsného komunálního, na který jsou připravovaná,“ uvádí Petr Havelka, výkonný ředitel České asociace odpadového hospodářství. Jako smysluplnější by spíš viděl výstavbu více kotlů na tuhá alternativní paliva (TAP), což jsou například zpracované zbytky například z nerecyklovaných plastů, pneumatik, textilu a průmyslového odpadu. Tyto multipalivové kotle jsou také levnější.

Podle posledních dat Českého statistického úřadu bylo v roce 2022 z 5,4 milionu tun komunálního odpadu energeticky využito něco málo přes 790 tisíc tun. V případě všech odpadů, kterých se v Česku vyprodukovalo celkem 39,2 milionu tun, bylo spáleno přes 1,3 milionu tun.

Kapacita všech existujících a připravovaných zařízení na energetické využití odpadu je

přes dva miliony tun. A k tomu lze přičíst ještě stávající a připravované kotle na TAP a také cementárny a vápenky, kde se zpracovaný odpad také spaluje – ty mají celkovou kapacitu 1,2 milionu tun.

Přirozeně se očekává, že investoři budou chtít kapacity svých spaloven naplnit a udržet je v provozu alespoň dvacet let. Jenže pokud plánované projekty skutečně vzniknou, bude v Česku mezi spalovnami tak velké konkurenční prostředí, že se o odpad budou přetahovat.

Podle ekologických organizací navíc hrozí, že hlad spaloven po odpadu povede ke snaze pálit víc odpadu, než by bylo nutné potřeba, a to by mohlo ohrozit třídění odpadu a jeho recyklaci. „Kapacity spaloven jsou v některých krajích, jako je například Praha, Jihočeský nebo Středočeský kraj, plánovány bez ohledu na skutečné regionální potřeby,“ upozorňuje Nikola Jelínek, odbornice na toxické látky v životním prostředí z organizace Arnika.

„Už teď objem stávajících spaloven a připravovaných projektů, kterým ministerstvo životního prostředí dalo kladné stanovisko EIA (posouzení vlivů na životní prostředí – pozn. red.), převyšuje stanovený limit 25 procent,“ tvrdí odpadový expert Hnutí Duha Ivo Kropáček.

„S argumentací nadkapacitou a ohrožením recyklačních cílů se setkáváme velmi často,“ reaguje Kristina Jakubcová, tisková mluvčí odpadové společnosti FCC, která připravuje spalovnu v Neratovicích v těsné blízkosti chemičky Spolana. Podle Jakubcové mohou spalovny do budoucna počítat i se zmíněnými 10 procenty pro skládky a hlavně také s průmyslovým a firemním odpadem. V nedostatku odpadu tedy nevidí problém.

Spalovnam je také vyčítáno, že v Česku vznikají s bohatou dotační podporou, byť si to Evropská komise výslovně nepřála, protože to není bezemisní zdroj energie. Současné ministerstvo životního prostředí pod vedením Petra Hladíka (KDU-ČSL) to vyřešilo tak, že dotace neposkytuje z Operačního programu

Životní prostředí, kde jsou ZEVO zakázané, ale z Modernizačního fondu. Ten by sice měl sloužit k dekarbonizaci průmyslu, podle ministerstva je to ale lepší než spalovat uhlí. Odpad jako náhrada za něj vzalo na milost.

Dotace už získaly projekty v Brně, Mělníku, Písku, Plané nad Lužnicí, Mostě-Komořanech a Vráte u Českých Budějovic. V podstatě se tak jedná o jisté projekty. Na rozdíl od některých jiných, které mohou zůstat jen na papíře.

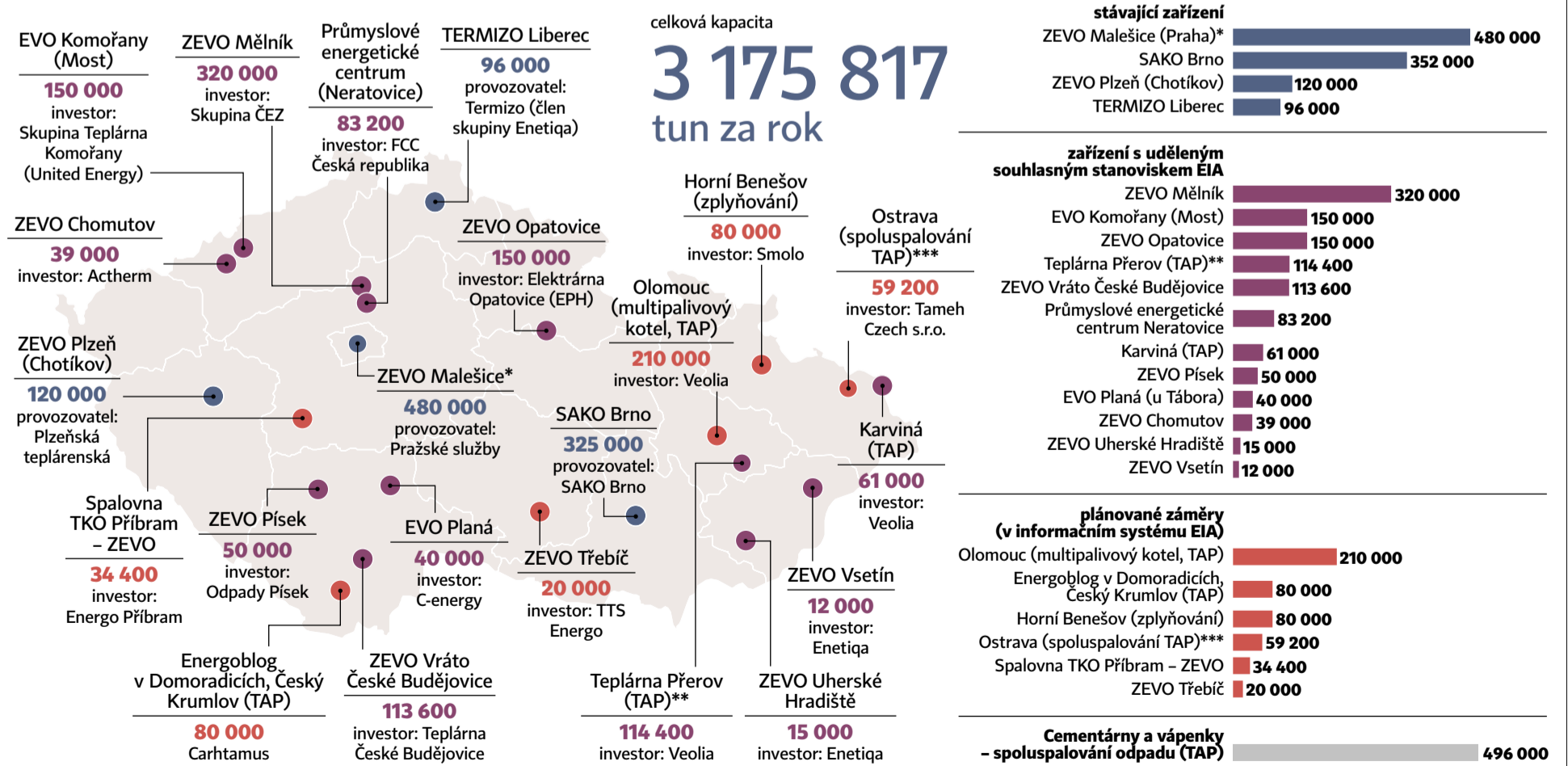
Nový Plán odpadového hospodářství ČR na roky 2025–2035 počítá s energetickým využitím komunálních odpadů v rozmezí od 1,5 milionu až do 2,1 milionu tun. Podle Petra Horáka, obchodního ředitele společnosti United Energy, která stojí za připravovanou spalovnou v Mostě-Komořanech, je český recyklační cíl k roku 2035 značně ambiciózní. „Jeho dosažení v takto krátkém časovém horizontu bude velmi náročné. V současnosti není důvod k obavám z nedostatku odpadu,“ říká Horák.

Zařízení pro energetické využití odpadů mají být náhradou za část uhelných tepláren. To největší s kapacitou 320 tisíc tun odpadu chystá Skupina ČEZ v Mělníku. Má vyjít na 12,35 miliardy korun, z toho dotace pokryje skoro 6,1 miliardy a v provozu by mělo být na začátku roku 2028. „V našich plánech jsme samozřejmě zohlednili evropskou legislativu, která počítá s tím, že významně poroste podíl recyklace. Pro ZEVO Mělník bude odpadu dostatek i za předpokladu, že se zrealizují další plánované projekty. Každé zařízení totiž bude brát odpad zejména ze svého nejbližšího okolí,“ uvádí Alice Horáková, mluvčí ČEZ.

Podle Martina Hájka, specialisty pro legislativu Teplárenského sdružení ČR, je potřeba také počítat s tím, že v připravovaných spalovnách bude likvidovat i jiný odpad, nejen ten komunální. „Existuje značné množství spalitelného odpadu, který pochází z průmyslu,“ uvádí Hájek. Navíc některé kotle počítají i se spalováním biomasy a TAP pro ně bude jen doplňkem. To je třeba případ zařízení v Karviné a Přerově.

Spalovny komunálního odpadu v Česku

Většinou se spalovny označují jako ZEVO, tedy zařízení pro energetické využití odpadu. Nejde totiž jen o spalování směsného komunálního odpadu, ale i jeho využití pro výrobu tepla a elektřiny. K tomu jsou i zařízení, která spalují už upravený odpad, takzvaná tuhá alternativní paliva (TAP), která se spalují i v cementárnách a vápenkách.

* Zde je započítáno i nedávne schválení navýšení kapacity. Současná roční kapacita je 330 000 tun odpadu.

** TAP jsou tuhá alternativní paliva, která se vyrábí například z nerecyklovaných plastů, pneumatik, textilu a průmyslového odpadu.

*** Investor, společnost Tameh Czech s. r. o., je v úpadku, tento projekt tedy pravděpodobně zůstane jen na papíře.

Zdroj: Arnika a ministerstvo životního prostředí